EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 30.5.2012
COM(2012) 320 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Läti 2012. aasta riiklikku reformikava

ja esitatakse nõukogu arvamus Läti lähenemisprogrammi (2012–2015) kohta

{SWD(2012) 320 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Läti 2012. aasta riiklikku reformikava

ja esitatakse nõukogu arvamus Läti lähenemisprogrammi (2012–2015) kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta[1], eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi[2],

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone[3],

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

pärast konsulteerimist majandus- ja rahanduskomiteega

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Ülemkogu kiitis 26. märtsil 2010 heaks Euroopa Komisjoni ettepaneku käivitada uus majanduskasvu ja tööhõive strateegia, s.o strateegia „Euroopa 2020”, mis põhineb majanduspoliitika tõhustatud koordineerimisel ning keskendub esmatähtsatele valdkondadele, kus on vaja võtta meetmeid Euroopa jätkusuutliku majanduskasvu ja konkurentsivõime potentsiaali suurendamiseks.

(2) Nõukogu võttis 13. juulil 2010 vastu soovituse liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste kohta ajavahemikuks 2010–2014 ning 21. oktoobril 2010 otsuse liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta;[4] mõlemat dokumenti koos nimetatakse koondsuunisteks. Liikmesriike kutsuti üles võtma koondsuuniseid arvesse oma majandus- ja tööhõivepoliitikas.

---

1 EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.
2 COM(2012)320 final
3 P7_TA(2012)0048 ja P7_TA(2012)0047
4 Nõukogu 26. aprilli 2012. aasta otsus 2012/238/EL.

(3) Nõukogu võttis 12. juulil 2011 vastu soovituse Läti 2011. aasta riikliku reformikava kohta ja esitas arvamuse Läti ajakohastatud lähenemisprogrammi (2011–2014) kohta.

(4) Komisjon võttis 23. novembril 2011 vastu teise iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis vastavalt strateegiale „Euroopa 2020" tähistab majanduspoliitika integreeritud eelkoordineerimise teise Euroopa poolaasta algust. 14. veebruaril 2012 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu häiremehhanismi aruande,[5] milles ei nimetatud Lätit liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida.

(5) Läti on 2011. aastal täitnud enamiku finantsabi programmiga seotud tingimustest. Komisjon viis 21. detsembril 2011 lõpule Läti maksebilansi programmi raames toimunud viienda ja viimase hindamise, mille tulemuseks oli üldine positiivne hinnang valitsuse edusammudele eelarve-, finants- ja struktuurireformide valdkonnas. Programm lõppes jaanuaris 2012. Pärast programmi lõppemist kohaldatakse Läti suhtes programmijärgset järelevalvet. Nimetatud järelevalve moodustab lahutamatu osa olemasolevatest menetlustest ja järelevalvemehhanismidest ning selle eesmärk on hoolikalt jälgida riske, mis võivad ohustada makromajanduslikku stabiilsust ja seega mõjutada tagasimaksevõimet. Programmijärgne järelevalve jätkub laenude suurema osa (ligikaudu 70 %) tagasimaksmiseni.

(6) Euroopa Ülemkogu kiitis 2. märtsil 2012 heaks finantsstabiilsuse tagamise ja eelarve konsolideerimise prioriteedid ning majanduskasvu hoogustamise meetmed. Ülemkogu rõhutas vajadust konsolideerida eelarvet diferentseeritult ja majanduskasvu soodustavalt, et taastada tavapärased majandusele laenuandmise tingimused, edendada majanduskasvu ja konkurentsivõimet, võidelda töötusega ja kriisi sotsiaalsete tagajärgedega ning moderniseerida avalikku haldust.

(7) Euroopa Ülemkogu kutsus laiendatud euroala paktiga ühinenud liikmesriike 2. märtsil 2012 üles esitama õigeaegselt kohustused, mis lisatakse nende stabiilsus- või lähenemisprogrammi ja riiklikusse reformikavasse.

(8) Läti esitas 27. aprillil 2012 oma lähenemisprogrammi ajavahemikuks 2012–2015 ja oma riikliku reformikava 2012. aastaks. Selleks et võtta arvesse kõnealuse kahe dokumendi omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.

(9) Tuginedes nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 kohasele 2012. aasta lähenemisprogrammi hindamisele on nõukogu arvamusel, et eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on viimast kättesaadavat teavet arvestades 2012. aastal ettevaatlik ja 2013. aastal realistlik.. Kui programmi stsenaariumi kohased 2012. aasta makromajanduslikud prognoosid on väga sarnased komisjoni 2012. aasta kevadprognoosile (SKP kasvuprognoos vastavalt 2,0 % ja 2,2 %), siis hiljutised majandusandmed osutavad võimalikule paremale tulemusele. Programmis kavandatud eelarvestrateegia eesmärk on kõrvaldada aastaks 2012 ülemäärane eelarvepuudujääk ja läheneda programmiperioodi lõpuks keskpika perioodi eelarve-eesmärgile. 2012. aasta lähenemisprogrammiga vähendati keskpika perioodi eesmärki -1,0 %-lt -0,5 %-le SKPst; uues keskpika perioodi eesmärgis võetalse nõuetekohaselt arvesse stabiilsuse ja kasvu pakti nõudeid. 2012. aastaks kavandatud valitsemissektori eelarvepuudujääk on kooskõlas nõukogu 7. juuli 2009. aasta soovituses kehtestatud ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamise tähtajaga. 2013. aastal on programmi eesmärgiks

[5] COM(2012) 68 (final).

valitsemissektori eelarvepuudujääk 1,4 % SKPst, kuigi kavandatud kulude vähendamine ei ole veel täielikult meetmetega toetatud. (Ümberarvutatud) struktuurse eelarveseisundi põhjal[6] läheneb Läti oma keskpika perioodi eesmärgile programmiperioodi lõpuks 2015. aastal. Kui ümberarvutatud andmete põhjal on liikumine keskpika perioodi eesmärgi suunas programmi lõpuaastatel vähem kui 0,5 % SKPst struktuurse eelarvepositsiooni põhjal, siis kavandatud kulupiirang tagaks selle, et valitsemissektori kulude kasvumäär oleks kaalutlusõiguse raames võetavaid tulumeetmeid arvestades kooskõlas stabiilsuse ja kasvu pakti kulueesmärgiga. Samal ajal kujutavad alates 2012. aasta teisest poolest tehtavad võimalikud maksumuudatused, mida programmi stsenaarium veel ei kajasta, kuid mida tunnustatakse 2012. aasta lähenemisprogrammi kaaskirjas, endast ohtu eesmärkide saavutamisele aastal 2013 ja sellele järgnevatel aastatel. Valitsemissektori võla suhe jääb alla 60 % SKPst, kasvades 42,6 %-lt SKPst aastal 2011 46,7 %-le SKPst aastal 2014, kuna ametiasutused eelrahastavad aastatel 2014−2015 tasumisele kuuluvaid rahvusvahelise finantsabiprogrammiga seotud suuri tagasimakseid, ning langedes aastal 2015 pärast maksete tegemist 38,9 %-le.

(10) Läti peaks püüdlema tööjõu maksustamiselt tarbimise, omandi ning loodus- ja muude varade kasutamise maksustamisele, parandades samal ajal struktuurset eelarvepositsiooni. Madalapalgaliste suhteliselt suur maksukoormus ja deklareerimata töö kõrge tase osutavad vajadusele kehtestada asjakohane tööturupoliitika, vaadata läbi maksu- ja hüvitistesüsteem ja suurendada jõupingutusi varimajanduse likvideerimiseks. Keskkonnamaksud on endiselt suhteliselt väljatöötamata ja tugevalt domineerib mootorikütuse maks, samas kui muude energiaallikate, reostuse ja loodusvarade kasutamise maksustamine on väiksem kui ELi keskmine Maksubaasi täiendav laiendamine muudele keskkonnamaksu allikatele, eelkõige reostusele, aga ka energiaallikate laiapõhjalisem maksustamine, peaks aitama saavutada keskkonnaeesmärke, luues samal ajal ka ruumi maksukoormuse tööjõumaksudelt eemale nihutamiseks.

(11) Eelarvehalduse käimasoleva reformi käigus kutsutakse Lätit üles tagama, et parlament võtab vastu eelarvedistsipliini seaduse ja töötab välja keskpika perioodi eelarveraamistiku seaduse, et toetada riigi rahanduse pikaajalist jätkusuutlikkust. Eelarvedistsipliini seaduse vastuvõtmine on kooskõlas Läti valitsuse kohustustega maksebilansi programmi raames; valitsuse vastuvõetud seaduseelnõuga püütakse ka rakendada eelarvehaldust käsitleva ELi õigustiku ülevõtmist Läti õigusesse. Kui seadus vastu võetakse ja seda rakendatakse, tugevdaks see oluliselt Läti eelarveraamistikku, milles praegu puudub tõhus mehhanism kulude piiramiseks majanduslikult soodsatel aegadel.

(12) Selleks et tagada pensionireformi järjepidevus, peaks Läti taastama 2013. aastal maksed kohustuslikku eraisikute kogumispensioni skeemi 6 % ulatuses brutopalgast praeguse vähendatud määra asemel, milleks on 2 % brutopalgast.

(13) Lätil on vaja tugevdada ja reformida sotsiaaltoetuste süsteemi ja tegeleda ühe kõrgeima töötusmääraga ELis. Noorte töötuse probleem ilmnes eriti teravalt kriisi ajal, paljastades ka oskuste ja töökohtade suure mittevastavuse. Välja on töötatud eraldi

[6] Tsükliliselt kohandatud eelarveseisund pärast ühekordsete ja ajutiste meetmete arvessevõtmist, arvutatuna komisjoni talituste poolt ümber programmis esitatud teabe alusel ja ühiselt kokkulepitud metoodikat kasutades.

aktiivne noortele suunatud tööturupoliitika ja seda on hakatud rakendama, sealhulgas noortele mõeldud kutseõpe, vabatahtlik töö ja palgatoetused. Arvestades probleemi suurust, on neil piiratud meetmetel siiski suhteliselt väike mõju.

(14) 2011. aastal oli 40 % Läti elanikkonnast ohustatud vaesusriskist, mis avaldab mõju töötajaskonna konkurentsivõimele ja majanduskasvule tulevikus / edasisele majanduskasvule. Läti võttis vastu sotsiaalse turvavõrgu hädaolukorrastrateegia. Valitsuse poliitika vaesuse vähendamiseks on keskendatud sissetulekute ebavõrdsuse kahandamisele, töötavate perekondade maksukoormuse vähendamisele ja paremale pääsule tööturule. Siiski kulutab Läti suhteliselt vähe sotsiaalkaitsele ja sotsiaaltoetustel on vaesuse vähendamisele vaid väike mõju, kuna suur osa sotsiaaltoetustest jõuab tagasi keskmise ja kõrge sissetulekuga töötajateni. Kulud majanduslikust olukorrast sõltuvatele hüvitistele on väikesed, sotsiaalse turvavõrgu rolli täidavad osaliselt ajutised vähetasustatud riigiametid. Sotsiaalabihüvitiste ülesehitus sisaldab ka vaesus- ja töötuslõksusid ning esineb ka süsteemi kuritarvitusi. Suur ebavõrdsus valitseb juurdepääsus sotsiaalabile kohalike omavalitsuste kaudu ja vähene läbipaistvus raskendab tõenduspõhist otsuste tegemist. Pikaajalise ja noorte töötusega seotud probleemid ilmnesid kriisi ajal eriti teravalt. Enamikul noortest töötutest puuduvad kutseoskused. Mittetöötavate või haridust ega kutset mitteomandavate noorte arv on suhteliselt suur. Tuleks võtta meetmeid kooskõlas Läti ja komisjoni ühise noorte töötuse töörühma tegevuse tulemustega.

(15) Läti peaks täiendavalt parandama energiatõhusust ja peamiste energiavõrkude sisest konkurentsi, parandades ühenduvust ELi energiavõrkudega. Maksusüsteem ei paku piisavalt stiimuleid energiakulude vähendamiseks ning tarbimise ja investeerimise suunamist energiatõhusamatesse toodetesse (transpordivahendid, hoonete soojustus, küttesüsteemid). Läti energiaturge valitsevad monopolid. Ajaloolistel põhjustel on gaasi- ja elektrienergiaturg suures osas muude ELi liikmesriikide turgudest eraldatud.

(16) Tsiviilkohtusüsteemi puudujääkidel on negatiivne mõju ettevõtlusele ja majanduskeskkonnale, kuna ettevõtlusega seotud riskid ja kulud suurenevad. Kohtute esimeses ja teises astmes esineb tsiviil- ja kaubandusasjade menetlemisel suur kohtuasjade kuhjumine, eriti seoses lepinguliste kohustuste ja maksujõuetuse juhtumitega. Kohtunike ametialase tegevuse tulemuslikkust tuleks hinnata. Õigustatud on maksujõuetusmenetlust käsitleva seaduse parandamine.

(17) Vaatamata suhteliselt kõrgele hariduse omandamise määrale ei ole märkimisväärsel osal töötajatest kutseoskusi ja nende juurdepääs kõrgharidusele on piiratud. Ülikoolid asuvad ülemaailmses paremusjärjestuses halval positsioonil ning neid iseloomustavad nõrk rahvusvaheline konkurentsivõime ja puudulik valitsemine. Vähese koostöö tõttu ülikoolide, teadusasutuste ja ettevõtjate vahel on innovatsioonitase väga madal. Puuduvad süstemaatiline ja tulemuslik teadustöö ning innovatsioonistrateegia. Ka Läti kulud ettevõtlusega seotud teadus- ja arendustegevusele on ELi madalaimad.

(18) Läti on võtnud laiendatud euroala pakti raames mitmeid kohustusi. Kõnealused kohustused ja 2011. aastal võetud kohustuste täitmine on seotud tööhõive edendamise, konkurentsivõime parandamise, riigi rahanduse jätkusuutlikkuse suurendamise ning finantsstabiilsuse tugevdamisega. Komisjon on hinnanud laiendatud euroala pakti raames võetud kohustuste täitmist. Soovitustes on arvesse võetud kõnealuse hindamise tulemusi.

(19) Komisjon hindas Euroopa poolaasta raames põhjalikult Läti majanduspoliitikat. Komisjon hindas lähenemisprogrammi ja riiklikku reformikava. Hindamisel on arvesse võetud kõnealuste dokumentide asjakohasust Läti fiskaal- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, aga ka nende vastavust ELi eeskirjadele ja juhistele, pidades silmas vajadust tugevdada ELi üldist majandusjuhtimist, lisades ELi tasandi panuse riigi tasandil tehtavatesse otsustesse. Euroopa poolaasta raames koostatud komisjoni soovitused kajastuvad 1.–7. soovituses.

(20) Võttes arvesse kõnealust hinnangut, on nõukogu läbi vaadanud Läti lähenemisprogrammi ja tema arvamus[7] selle kohta on väljendatud eelkõige 1. soovituses,

SOOVITAB Lätil võtta ajavahemikus 2012–2013 järgmisi meetmeid:

1. Tagada kavakohane liikumine ülemäärase eelarvepuudujäägi õigeaegse kõrvaldamise suunas. Rakendada selleks 2012. aasta eelarvet nii nagu ette nähtud ja saavutada eelarve kohandamine vastavalt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames tehtud nõukogu soovitusele. Seejärel rakendada aastal 2013 ja sellele järgnevatel aastatel eelarvestrateegiat, mida toetavad piisavalt täpsustatud struktuursed meetmed, et teha piisavalt edusamme keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamiseks ning pidada kinni kulueesmärgist. Kasutada ootusi ületavat tsüklilist tulu valitsemissektori võla vähendamiseks.

2. Rakendada meetmeid, et toimuks nihe tööjõu maksustamiselt tarbimise, omandi ning loodus- ja muude varade kasutamise maksustamisele, parandades samal ajal struktuurset eelarvepositsiooni. Tagada eelarvedistsipliini seaduse vastuvõtmine ja töötada välja keskpika perioodi eelarveraamistiku seadus, et toetada riigi rahanduse pikaajalist jätkusuutlikkust; taastada 2013. aastal maksed kohustuslikku eraisikute kogumispensioni skeemi 6 % ulatuses brutopalgast.

3. Võtta meetmeid pikaajalise ja noorte töötuse vähendamiseks, võideldes koolist väljalangemisega, edendades tulemuslikumaid praktikavõimalusi ning kutseharidust ja -koolitust, tõhustades aktiivse tööturupoliitika ja selle raames toimuva koolituse kvaliteeti, hõlmavust ja tulemuslikkust ning kasutades tõhusat palgatoetuste süsteemi.

4. Tegeleda kõrge vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määra probleemiga, reformides sotsiaaltoetuste süsteemi, et muuta see tõhusamaks ning samal ajal vaestele paremat kaitset pakkuvaks. Tagada tööstiimulite parem suunatus ja nende arvu suurendamine.

5. Suurendada täiendavalt energiatõhusust, pakkudes stiimuleid energiakulude vähendamiseks ning tarbimise suunamiseks energiatõhusatesse toodetesse, sealhulgas transpordivahenditesse, hoonetesse ja küttesüsteemidesse. Edendada konkurentsi peamistes energiavõrkudes (elektri-, maagaasi-, küttevõrk) ja parandada ühenduvust ELi energiavõrkudega.

[7] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 9 lõikele 2.

6. Võtta meetmeid, et parandada kohtusüsteemi juhtimist ja tõhusust, eelkõige vähendades kohtuasjade kuhjumist ja menetluste pikkust. Võtta meetmeid maksejõuetus- ja vahendusmenetluse parandamiseks.

7. Jätkata kõrgharidusreformi, muu hulgas rakendades uut rahastamismudelit, millega tunnustatakse kvaliteeti, tugevdatakse seost turu vajaduste ja teadusasutuste tegevuse vahel ning välditakse eelarvevahendite killustamist. Töötada välja ja rakendada tulemuslik teadus- ja innovatsioonipoliitika, millega julgustatakse ettevõtjaid uuendusi läbi viima, sealhulgas maksustiimulite, infrastruktuuri ajakohastamise ja teadusasutuste tegevuse ratsionaliseerimise kaudu.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja